

În volumul prezentat A.G. oferă cititorului de astăzi "lecții" de o inestimabilă valoare, ajutându-l să înțeleagă mai profund lumea în care trăiește și să se descurce mai imaginativ în condițiile de incertitudine și neliniști ale societății prezente. Căci, așa cum avertizase A.G., demnitatea umană, sărăcia, marginalizarea nu se salvează automat prin știință de carte, industrie, urbanizare, capitalism, iar opțiunile moderne devin pline de sens doar printr-o conjugare a efortului de raționalizare a societății cu implicarea comunitară, cu tradițiile culturale.

Maria Larionescu

Note

1. Balaur, Doina. (1999). Societatea civilă: opinii, puncte de vedere, perspective. *Sociologie Românească*, 2, 24
2. Nu au fost cuprinse aici volumele Mihai Pop și Anton Golopenția (sub conducerea) *Dâmbovnicul* - o plasă din sudul județului Argeș (1939) și Anton Golopenția și D.C.Georgescu (sub conducerea) *60 sate românești cercetate de echipele studențești în vara 1938* (1941), din care au fost reeditate fragmente răsfirate prin reviste apărute în epocă.

Ioana Petre, Dan Banciu și Ecaterina Balica

Tineret, Norme, Valori. Repere pentru o sociologie a tineretului, București, Editura Lumina Lex, 2002.

Studiul își propune o analiză bazată pe date empirice, concrete a problematicii schimbărilor ce au avut loc în sistemul atitudinal, normativ și axiologic al tineretului din România în contextul numeroaselor mutații valorice europene.

Pornind de la identificarea principalelor subgrupuri socio-culturale din cadrul vârstei tinere - înregistrând o diversitate de ierarhii a valorilor politice, civice, naționale, morale sau religioase - lucrarea evidențiază atât tendința reflectată de omogenitatea universului valoric și etico-cultural al tinerilor, precum și latura nonconformistă și chiar deviantă din atitudinea și comportamentul

tinerilor, aspecte ce delimitează ceea ce autorii numesc prin "subculturi marginale", pe fondul renunțării la o serie întregă de prejudecăți și stereotipuri care etichetează tineretul ca pe o categorie problematică "ce continuă să nu se integreze social și cultural, predispusă spre hedonism, egoism, aventură, lipsă de responsabilitate socială etc." (p.11)

Ideea călăuzitoare a acestei cărți este că aderarea la un set de valori depinde atât de mecanisme interioare, cât și de condiții socio-istorice și culturale. Cu alte cuvinte, opțiunea pentru o valoare sau alta depinde în mod esențial de modul de viață al tinerilor (complex de factori psiho-sociali, economici, politici și spirituali) precum și de mediul exterior, "operaționalizat" cel mai adesea prin "toleranța tinerilor la diferență": toleranța - primul pas către democrația civică și pluripartidism într-o societate - constituie un indicator important pentru autenticitatea și coerența unui regim democratic.

Prima parte a studiului se axează pe inventarierea problematicii valorilor politico-civice în rândurile tinerilor pornind de la instrumentarea teoretică și practică a rezultatelor unei cercetări comparative, desfășurată între 2000 și 2001 în România și Ungaria în urma derulării unui proiect internațional având tema "Imaginea Europei în viziunea adolescenților". Abordarea condițiilor și avantajelor legate de integrarea europeană, din perspectiva tinerilor români, converge către afirmarea unei dorințe de aderare mai mare a acestora, comparativ cu alți tineri din statele din Est sau Central-Europene, inclusiv față de tinerii unguri. Democrația, libertatea presei, respectarea drepturilor omului și ale minorităților, apărarea proprietății private sunt percepute de tinerii români în termeni de valori socio-democratice dar și ca avantaje economice, politice și sociale de care ar putea beneficia România în cazul integrării în Uniunea Europeană.

Privită ca o condiție de căpătâi a afirmării și confirmării unei societăți democratice, societatea civilă trebuie să își pună amprenta

pe orice decizie cu miză politică, ce vizează interesul public, să controleze puterea - administrativă sau politică - și să estompeze compromisurile nedemocratice sau abuzurile. Referindu-se la "cetățeanul mediu" și la reprezentările acestuia asupra valorilor prioritare ale spațiului românesc, autorii ajung la concluzia că "în România de astăzi mentalitățile și manifestările autentice de civism și de moralitate sunt minoritare, aparținând doar acelor care au o opțiune clară pentru libera inițiativă, pentru pluralism politic, pentru respectarea drepturilor omului etc." (p.66)

În ierarhia atitudinilor civice prioritare pentru ameliorarea situației din România, valori precum libertatea de expresie, ajutorarea celor ce se află în situații dificile, protecția mediului, apărarea valorilor naționale, participarea cetățenilor la luarea deciziilor și egalitatea între sexe se concretizează în atitudini civice considerate de foarte mare importanță pentru ameliorarea societală de către majoritatea tinerilor investigați (între 64 % și 79 % din eșantion). Comportamentul democratic presupune, în genere, mai mult decât o mentalitate și o atitudine civică, relaționându-se puternic cu implicarea efectivă în apărarea binelui public, cu alte cuvinte cu participarea civică: "calea cea mai adecvată și mai eficientă social pentru participarea civică este reunirea oamenilor în diferite organizații sau asociații independente de guvern și administrații [...] în scopul apărării intereselor unor grupuri anume de oameni" (p.75)

Literatura de specialitate acordă o atenție teoretică deosebită participării în vederea impunerii, elaborării și implementării deciziilor colective în cadrul formelor democratice de conducere, precum și la afirmarea democrației participative și a autoconducerii. Relațiile dintre autoritățile locale și centrale, pe de o parte, și cetățeni, pe de altă parte, reprezintă principala componentă în evaluarea democrației, această relație depinzând în mare măsură de dorința de colaborare, de competența și experiența celor implicați.

Comportamentul democratic presupune, în genere, mai mult decât o mentalitate și atitudine civică, relaționându-se puternic cu implicarea efectivă în apărarea binelui public, cu alte cuvinte cu *participarea civică*. Este unanim recunoscut că, în societățile contemporane moderne, *solidaritatea și protejarea* sunt ingredientele simbolice ale fenomenului asociaționist: "calea cea mai adecvată și mai eficientă social pentru participarea civică este reunirea oamenilor în diferite organizații sau asociații independente de guvern și de administrație [...] în scopul apărării intereselor unor grupuri anume de oameni" (p.75) Varietatea și implicațiile angajamentului civic sunt descrise și explicate de sociologi prin conceptul de capital social. Acesta presupune existența unei serii de caracteristici ale organizării sociale - *rețele, norme, încredere socială* - ce înlesnesc cooperarea în beneficiu reciproc. Prezența capitalului social, înțeles ca "orice formă de angajament civic care susține viața comunității și este expresia unor valori, mentalități, obișnuințe de comportament și acțiune, norme etc.", influențează decisiv performanțele instituțiilor democratice.

Partea a doua a lucrării se constituie într-o analiză de facto, "chestionând" mai multe aspecte sociale specifice tinerilor din România, precum responsabilitatea socială, devianța în rândul adolescenților și tinerilor sau problema tineretului rural și a patternurilor specifice de adaptare la rigorile și structura societății românești actuale. Ținând cont de faptul că abordarea tematicii valorilor și atitudinilor în cazul populației tinere, presupune intersecția imaginarului cu realul, a proiectului cu comportamentul (cu dese înclinații către preponderența proiectului și a aspirației), s-a purces - în cazul adolescenților și tinerilor - la identificarea atitudinilor, a aspirațiilor și opțiunilor lor, în timp ce în studierea tinerilor adulți, preponderența a fost legată de identificarea modului de reificare în comportament a setului referențial (la care aderă) de valori și aspirații.

Identificarea "modelului" axiologic al societății românești în perioada post-decembristă reprezintă un aspect deosebit de important pentru influențele socializatoare și normative cu care se confruntă tinerii în momentul de față. O discuție despre universul valoric al tinerilor în societatea contemporană ar include următoarele puncte de referință: absența unei valori - dominante la nivelul societății globale ceea ce înseamnă absența polarizării tinerilor în jurul unei scale proprii de valori, diminuarea comunicării sociale la nivel intra-familial, proliferarea unei ambivalențe atitudinale și comportamentale a tinerilor puși în situația de a opta între sisteme valorice și normative ambigue/ contradictorii, creșterea importanței în viața tinerilor a normelor grupului sau subculturii definite ca referențial, și, în general, absența socializării în spiritul unor valori precum "autoafirmarea" și "reciprocitatea".

Pornindu-se de la premisa că "atitudinile și comportamentele socio-economice ale tineretului din rural sunt mai puțin performante decât ale tinerilor din urban"(p.280), lucrarea își propune oferirea unui model explicativ bazat pe invocarea unui set de caracteristici psiho-sociale care dau diferența specifică pentru populația tânără din mediul rural. Formularea discursului în termeni de calitatea vieții a tânărului din rural și a gradului de satisfacție față de aceasta, starea de optimism/ pesimism a tineretului rural în legătură cu viitorul, ierarhia valorică și consistența acesteia, aspirațiile legate de studii și de muncă, interesul și preocupările față de viața politică, toleranța și încrederea inter-etică și permisivitatea față de unele comportamente deviante (consum de droguri, fumatul, alcoolismul) precum și referirea la universul valorilor morale, converg către "etichetarea" tineretului rural ca "o componentă fundamentală și de calitate a fondului uman, economic și spiritual al satului românesc, practic ca șansa lui de perpetuare și dezvoltare" (p.280).

Schimbările actuale înregistrate în câmpul valorilor politice sunt exprimate de R. Ingelhart în lucrarea sa *Value Change In Global Perspective* (1995) în termenii apropierii noilor generații de acele valori ce țin de *post-materialism* (libertatea de expresie, participarea mai mare a populației la deciziile publice, autorealizarea profesională), în detrimentul valorilor materiale (creșterea economică, realizarea financiară, menținerea ordinii) care deși nu dispar, trec în plan secund.

În concluzie, lucrarea reprezintă o analiză a problematicii schimbărilor ce au avut loc în sistemul de valori, norme și atitudini ale tineretului român în contextul mutațiilor valorice europene: deteriorarea condiției umane în cei 12 ani de tranziție - fapt ce a sporit adeziunea populației tinere, și nu numai, la valorile sociale - este pus de către autori pe seama deficitului de politică socială instituțională.

Marius Strâmbeanu

ICCV

Raymond Boudon

Études sur les sociologues classiques,

Paris, PUF, 1998, 299 p.

Autorul cărții, despre care va fi vorba în cele ce urmează, este unul din cei mai valoroși sociologi francezi contemporani și, am putea spune fără teama de a greși, din lume. Alegerea sa ca membru al Institutului Franței (Academia de Științe Morale și Politice), în 1990, este elocventă. Opera și valoarea lui Raymond Boudon sunt de altfel bine cunoscute în România, inclusiv datorită faptului că, după 1990, unele din lucrările sale au fost traduse în limba română.

Ruta științifică parcursă de autorul francez este deosebit de interesantă. Ajuns la vârsta maturității în perioada postbelică, Boudon va face inițial studii de filosofie.